

ANTI-FRAUDEBELEID VAN NMBS

Onderweg.
Naar beter.

Inhoud

1. CONTEXT	3
2. GOEDKEURING	3
3. TOEPASSINGSGEBIED	3
4. CONTRACTPARTNERS VAN NMBS	3
5. DEFINITIES	4
6. GEVOLGEN	4
7. REFERENTIEKADER	5
8. ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	5
8.1. Algemeen overzicht	5
8.2. Fraudebeheer	6
8.2.1. Eerste verdedigingslinie	6
8.2.2. Tweede verdedigingslinie	6
8.2.2.1. Corporate & Fraud Risk Officer	6
8.2.2.2. Compliance & Investigation office (C&IO)	7
8.2.2.2.1. Melding van vermoedens of gevallen van fraude	7
8.2.2.2.2. Onderzoek	7
8.2.2.2.3. Communicatie met derde partijen	8
8.2.3. Derde verdedigingslinie	8

1. CONTEXT

NMBS verbindt zich ertoe de hoogste ethische en juridische normen te handhaven en na te leven in alle aspecten van haar activiteiten. Deze normen werden omgezet in haar bedrijfswaarden (= PRO'S: Professionalisme, Respect, Ondernemerschap en Samenwerking) die zijn opgenomen in de Code voor ethisch ondernemen. Bovendien zijn deze waarden opgenomen in de gedragscode die van toepassing is voor alle personeelsleden: Compass PRO'S.

Bijgevolg zijn NMBS en al haar personeelsleden gehouden op integere en respectvolle wijze te handelen in de uitoefening van hun functies en zich niet op frauduleuze of oneerlijke wijze te gedragen. Hetzelfde geldt voor de verschillende belanghebbenden met wie NMBS in interactie treedt.

Om deze reden neemt NMBS dit anti-fraudebeleid aan dat gericht is op preventie, bewustwording, identificatie, melding, onderzoek, rapportering en actie, met als doel het risico op fraude of de gevolgen daarvan te beperken en zo haar eigen belangen en de belangen van haar personeel aandeelhouders, klanten en andere belanghebbenden te beschermen.

Deze elementen zijn essentieel voor het ethisch engagement van NMBS, dat zich uit in 'nultolerantie' ten aanzien van fraude in al haar vormen, waaronder met name corruptie. NMBS besteedt ook bijzondere aandacht aan het beheren van situaties waarin sprake is van belangenconflicten.

2. GOEDKEURING

De raad van bestuur van NMBS heeft dit anti-fraudebeleid goedgekeurd op 28 juni 2024.

De leden van de raad van bestuur, het directiecomité en het executive comité ondersteunen dit beleid actief en verbinden zich ertoe het te promoten en de toepassing ervan te verzekeren in hun respectieve verantwoordelijkheidsdomeinen.

3. TOEPASSINGSGBIED

Dit anti-fraudebeleid is van toepassing voor alle personeelsleden van NMBS en voor de leden van de raad van bestuur, het directiecomité. Iedereen wordt dus geacht dit na te leven. Bovendien moet elk geval van niet-naleving worden gemeld.

De dochterondernemingen waarin NMBS een meerderheidsparticipatie heeft, evenals hun personeelsleden passen dit anti-fraudebeleid integraal toe of stemmen hun eigen beleid erop af.

4. CONTRACTPARTNERS VAN NMBS

NMBS legt aan al haar contractpartners, dezelfde integriteitsnormen op, inclusief die voor fraudebestrijding. Deze vereiste normen zijn integraal onderdeel van de gedragscode voor leveranciers.

5. DEFINITIES

De term ‘fraude’¹ heeft betrekking op elke illegale handeling die wordt gekenmerkt door bedrog, verhuizing, of misbruik van vertrouwen zonder dat er sprake is geweest van geweld of van dreigen met geweld. De fraudehandelingen worden gepleegd door individuen of organisaties om geld, goederen of diensten te verkrijgen of een persoonlijk voordeel of een met hun activiteit verbonden voordeel te verwerven voor henzelf, een verbonden persoon of organisatie of een derde. Fraude omvat ook de handelingen die tot doel hebben ervoor te zorgen dat een derde verlies lijdt. De intentie is het essentieel element dat fraude onderscheidt van een onregelmatigheid.

Fraude kan diverse vormen aannemen: diefstal, corruptie, geldverduistering, betaling van steekpenningen, vervalsing, verkeerde aangiften, collusie, witwassen van geld en verhuizing van doorslaggevende feiten, ...

Hoewel ze opgenomen zijn in de definitie, moeten twee types van fraude, gelet op hun belang, nader worden gedefinieerd:

- Het gaat in de eerste plaats om actieve of passieve **corruptie**. Er is sprake van actieve corruptie wanneer een persoon, rechtstreeks of door een tussenpersoon, voor zichzelf of voor een derde, een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voorstelt, om een handeling te verrichten of na te laten een handeling te verrichten. In dezelfde zin is er sprake van passieve corruptie wanneer een persoon, rechtstreeks of door een tussenpersoon, voor zichzelf of voor een derde, een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook vraagt, aanneemt of ontvangt om een handeling te verrichten of na te laten.
- Ten tweede gaat het om het **witwassen van geld** of van kapitalen en om de financiering van terrorisme; hierbij wordt geld waarvan de herkomst illegaal of zelfs crimineel is, opnieuw in het legale circuit gebracht. Voorbeelden zijn de georganiseerde misdaad, de illegale handel in verdovende middelen, wapens, goederen en koopwaar, clandestiene werkkrachten, mensenhandel, exploitatie van prostitutie, ernstige en georganiseerde fiscale fraude enz. of het verstrekken of verzamelen van fondsen (van legale of illegale herkomst) in het kader van terroristische activiteiten.

Tot slot besteedt NMBS bijzondere aandacht aan het opsporen en het beheeren van situaties van **belangenconflict**, meer bepaald in verband met overheidsopdrachten². Dergelijke situaties komen voor wanneer de onpartijdige en objectieve uitoefening van iemands officiële taken in het gedrang kan komen om familiebanden, vriendschappen, politieke banden, economische belangen of welke andere redenen dan ook van gemeenschappelijke belangen. Hoewel een belangenconflict in se geen fraude is, kan het er wel de oorzaak van zijn.

6. GEVOLGEN

Fraude heeft niet alleen financiële gevolgen, maar kan ook leiden tot niet-naleving van juridische regelgeving, inclusief strafrechtelijke vervolgingen; fraude kan ook de reputatie van NMBS schaden, een doeltreffend en efficiënt beheer van haar middelen verhinderen, haar ontwikkelingsprojecten schaden en de kwaliteit van haar dienstverlening aantasten. Voorts kan fraude nadelige gevolgen hebben voor het personeel of andere belanghebbenden die rechtmatig van NMBS mogen verwachten dat zij haar activiteiten uitvoert volgens de hoogste ethische normen die via Compass PRO'S worden gepromoot.

¹ Definitie van fraude gebaseerd op onder meer de definitie van het International Professional Practices Framework (IPPF) van het Institute of Internal Auditors (IIA).

² De in België toepasselijke wettelijke verplichtingen vloeien onder andere voort uit de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten.

7. REFERENTIEKADER

Fraudebestrijding maakt deel uit van het globale risicobeheer van NMBS³. Gezien de specifieke aard ervan, wordt dit aangevuld met het huidige anti-fraudebeleid en met een risicobenadering en -analyse die gebaseerd is op het boomstructuurmodel van fraude (“Fraude Tree⁴”) zoals gedefinieerd door de ACFE, een internationale organisatie voor gecertificeerde fraudebestrijders⁵.

Er is een Intern Antifraudecomité opgericht dat als volgt is samengesteld: Corporate & Fraud Risk Officer, Compliance & Investigation Officer, Chief Information Security Officer (CISO), Director Human Resources, Head of Accounting & Tax. Het comité wordt voorgezeten door de Head of Legal Affairs. De Head of Internal Audit neemt deel als waarnemer, maar niet aan de besluitvorming.

Het Intern Antifraudecomité heeft als opdracht het anti-fraudebeleid voor te stellen aan het directiecomité (cf. supra). Het ziet toe op de optimale verspreiding ervan, onder andere via het intranet en de website van NMBS. Bovendien staat het Intern Antifraudecomité in voor de opvolging van dit beleid en voor de rapportering over frauderisico's aan het directiecomité en het auditcomité, meer bepaald in het jaarverslag van de Corporate & Fraud Risk Officer (Enterprise Risk Management); het Intern Antifraudecomité formuleert ook aanbevelingen met als doel het huidige beleid verder te verbeteren.

De voorbereiding van de vergaderingen van het Intern Antifraudecomité (ten minste eenmaal per jaar) behoort tot de bevoegdheid van de Corporate & Fraud Risk Officer.

8. ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

8.1. Algemeen overzicht

NMBS gebruikt het model van de drie verdedigingslijnes⁶ om haar fraudebeheersysteem te definiëren.

(*) Bestuursorganen: Raad van bestuur, directiecomité, uitvoerend comité

(**) Externe dienstverleners voor assurantie: bedrijfsrevisoren ...

³ Enterprise Risk Management Policy.

⁴ Fraud Tree van het ACFE (Association of Certified Fraud Examiners).

⁵ ACFE: Association of Certified Fraud Examiners.

⁶ IIA'S Three Lines Model (Institute of Internal Auditors).

8.2. Fraudebeheer

8.2.1. Eerste verdedigingslinie

Naast de strikte naleving door al hun personeelsleden van de bepalingen van Compass PRO'S, zijn de operationele directies en corporate (hierna 'de directies') ieder aansprakelijk voor de identificatie van frauderisico's in hun activiteitsdomeinen en voor het implementeren van doeltreffende controlemaatregelen in verhouding tot de hoogte van hun risico's.

Rekening gehouden met het nultolerantiebeleid van NMBS zien de directies erop toe dat de expertise inzake fraudebestrijding binnen hun directie voldoende groot is in verhouding tot de aard van hun activiteiten en hun blootstelling aan fraude (op basis van, onder andere, hun mapping en het Risk Report opgesteld door de Corporate & Fraud Risk Officer). Het fraudebeheer wordt binnen elke directie gecoördineerd door een contactpersoon fraude die wordt aangeduid onder de personen die momenteel intern zorgen voor het beheer **van de processen, interne controle en risico's**.

Als eerste verdedigingslinie vervullen de directies ook een essentiële rol in:

- de bewustmaking van hun personeelsleden van frauderisico's;
- het uitvoeren van verplichte conformiteitscontroles (met betrekking tot wet- en regelgeving en de interne procedures) wanneer een project wordt opgestart, maar tijdens de uitvoering ervan en in zijn verschillende processen;
- de medewerking aan elk onderzoek naar vermoedens van fraude en naar de noodzaak om desgevallend corrigerende maatregelen te nemen, met inbegrip van administratieve of disciplinaire sancties, waarbij een gelijke behandeling binnen NMBS wordt gegarandeerd.

Naast het bovenstaande vullen transversale interne controles het bestaande systeem binnen elke directie aan. Het gaat voornamelijk om wettelijke maatregelen (bv. compliance), financiële maatregelen (bv. inkomsten en uitgaven), informaticamaatregelen (bv. veiligheid en toegangscontrole) en administratieve maatregelen (bv. personeelszaken).

8.2.2. Tweede verdedigingslinie

De tweede verdedigingslinie is gericht op het beheren, faciliteren en bewaken van de implementatie van systemen voor frauderisicobeheer.

8.2.2.1. Corporate & Fraud Risk Officer

Dit is het orgaan binnen NMBS voor de **coördinatie en begeleiding** van fraudebestrijding. Daartoe is het verantwoordelijk voor:

- het beleid uitwerken en voorleggen aan het Intern Antifraudecomité en de toepassing ervan opvolgen;
- instaan voor de noodzakelijke coördinatie om een passende controleomgeving te definiëren, handhaven en ontwikkelen geschikt en evenredig met het frauderisico en met "best practises"; dit gebeurt onder andere op basis van gedetailleerde rapporten van het Compliance & Investigation Office en specifieke aanbevelingen uit rapporten van Interne Audit;
- zorgen voor een specifieke rapportering van de frauderisico's aan het Intern Antifraudecomité en in de Risk Reports (Enterprise Risk Management) voor de bestuursorganen;
- de vergaderingen van het Intern Antifraudecomité organiseren en voorbereiden;
- het definiëren en structureren van de mapping van typische frauderisico's (corruptie, belangenconflict, verduistering van activa, ...) en deze toepassen op de belangrijkste activiteiten van de onderneming;
- het bijhouden en de regelmatige beoordeling van frauderisicoregisters en -fiches op basis van de in dit Anti-fraudebeleid gedefinieerde governance;
- input leveren voor de beoordelingen van frauderisico's via uitwisselingen met het Compliance Office en Interne Audit, onder andere op basis van omstandige verslagen.

8.2.2.2. Compliance & Investigation office (C&IO)

8.2.2.2.1. Melding van vermoedens of gevallen van fraude

Elke medewerker of belanghebbende die in relatie staat tot NMBS, moet op serene en vlotte wijze vermoedelijke of bewezen fraude kunnen melden aan NMBS.

Elke directie moet daartoe bijdragen door een omgeving te creëren waarin de medewerkers of de belanghebbenden zich gesteund voelen wanneer ze een melding doen. De voorbeeldige houding van iedereen draagt bij tot de ontwikkeling van een dergelijke omgeving.

Om meldingen te faciliteren heeft NMBS, naast de klassieke interne communicatie- en meldingskanalen (interne hiërarchie, klantendienst ...), een intern meldingskanaal gecreëerd - waarvan ze het gebruik aanbeveelt – overeenkomstig de wetten met betrekking tot klokkenluiders. Dit kanaal, ‘klokkenluidersprocedure’ genoemd, heeft als doel zoveel mogelijk informatie te verzamelen om zo snel mogelijk te kunnen ingrijpen om een einde te maken aan situaties die nadelig zouden kunnen zijn voor NMBS.

Alle meldingen die via de ‘klokkenluidersprocedure’ binnenkomen, worden verwerkt en geregistreerd in een speciale database die enkel aangevuld wordt door bevoegde personen en die uitsluitend wordt beheerd door de interne onderzoeksdienst van NMBS, i.e. het Compliance & Investigation Office (C&IO). Op dit niveau worden strenge maatregelen genomen om deze informatie zodanig te verwerken dat de vertrouwelijkheid van de ontvangen gegevens en de belangen van de verschillende betrokken partijen maximaal worden beschermd, om alle represailles tegen de personen die een melding doen te voorkomen. Een document ‘klokkenluidersprocedure’ legt in detail uit hoe dit kanaal werkt en beschrijft de garanties die worden geboden aan klokkenluiders. Het document is toegankelijk op het intranet en op de website van NMBS om de zichtbaarheid ervan te maximaliseren en het gebruik ervan te bevorderen.

8.2.2.2.2. Onderzoek

NMBS beschikt over een gespecialiseerde interne onderzoeksdienst: het C&IO. Daar deze dienst administratief is ingedeeld bij het CEO Office, is het in grote mate onafhankelijk van de operationele entiteiten van NMBS. De onderzoeken worden er gevoerd à charge en à décharge, op professionele wijze en met alle vereiste discretie. Daartoe heeft het C&IO rechtstreeks toegang, zonder beperkingen, tot alle plaatsen die eigendom zijn van of worden beheerd door NMBS en haar dochterondernemingen (lokalen, installaties, rollend materieel, ...). Het C&IO kan ook kennis nemen van alle informatie (van financiële, operationele, ... aard) die noodzakelijk is voor het goede verloop van de onderzoeken, met inachtneming van de wet- en regelgeving en de toepasselijke veiligheidsregels.

Als interne onderzoeksdienst en beheerder van het ethisch waarschuwingssysteem is het verantwoordelijk voor:

- de terbeschikkingstelling van een ethisch waarschuwingssysteem dat toegankelijk is voor alle belanghebbenden van NMBS;
- de behandeling van de onregelmatigheden die in dit kader worden gemeld, of in bredere zin via andere kanalen;
- de uitvoering van de hiermee verband houdende onderzoeken of de begeleiding van de operationele diensten bij de rechtstreekse behandeling van deze onregelmatigheden;
- de redactie van omstandige rapporten over de vastgestelde feiten en de communicatie daarvan aan de bevoegde operationele verantwoordelijken opdat de noodzakelijke maatregelen zouden kunnen worden genomen.

De verschillende gedane vaststellingen worden opgenomen in een omstandig verslag dat wordt toegestuurd aan de bevoegde autoriteit en aan de HR-diensten. De eventuele aanbevelingen die worden geformuleerd om het intern toezicht te versterken, worden gecommuniceerd aan de Corporate & Fraud Risk Officer die er nuttig gevolg aan geeft.

8.2.2.2.3. Communicatie met derde partijen

Bewezen strafrechtelijke fraudegevallen worden gemeld aan de bevoegde procureur des Konings; tegelijk wordt er eventueel klacht ingediend of stelt NMBS zich burgerlijke partij.

Fraude waarbij de financiële belangen van de Europese Unie in gevaar worden gebracht, worden gemeld aan OLAF⁷.

Online via het formulier: https://anti-fraud.ec.europa.eu/olaf-and-you/report-fraud_nl

Per post:

Europese Commissie – Commission européenne - Office européen de lutte antifraude (OLAF)
1049 Bruxelles
Belgique

8.2.3. Derde verdedigingslinie

Als onafhankelijke en objectieve entiteit is Interne Audit verantwoordelijk voor:

- aan NMBS de nodige zekerheid te verschaffen over de mate van controle over haar verrichtingen, advies verlenen hoe deze te verbeteren en bijdragen aan het creëren van toegevoegde waarde;
- via de grondige kennis van de controlemechanismen van de organisatie, ondersteuning bieden bij de frauderisicobeheersingsmaatregelen van de organisatie door het uitvoeren van assurantieopdrachten over de systemen voor intern toezicht die zijn ontwikkeld om fraude op te sporen en te vermijden;
- een jaarlijks terugkerende audit uitvoeren ter beoordeling van de interne controleomgeving die de eerste en de tweede verdedigingslinie hebben ontwikkeld om frauderisico's te beheren en waarvan de perimeter alle frauderisico's omvat die binnen NMBS worden geïdentificeerd volgens een rotatieplan van 3 tot 5 jaar;
- aan de Corporate & Fraud Risk Officer de aanbevelingen en specifieke actieplannen inzake fraudebestrijding communiceren.

⁷ Europees Bureau voor fraudebestrijding (Europese Unie)